

ACTA

České biskupské konference

ROČNÍK 2021 | ČÍSLO **16**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA, 1. PROSINCE 2021

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

**3. APOŠTOLSKÝ LIST SVATÉHO OTCE
FRANTIŠKA DANÝ *MOTU PROPRIO*
„*ANTIQUUM MINISTERIUM*“,
KTERÝM SE USTANOVUJE SLUŽBA
~~KATECHETY~~ KATECHISTY
(takto by se to mělo opravit v celém textu)**

10. KVĚTNA 2021

1. Služba katechety v církvi je starobylá. Teologové se shodují na tom, že první zmínky lze najít již v Novém zákoně. Služba vyučování má svůj prvopočátek v tak zvaných učitelích, o kterých se zmiňuje apoštol Pavel ve svém listu do Korintu: „Bůh ustanovil, aby v církvi jedni byli misionáři, druzí proroky, třetí učitelé. Někteří dále mají moc dělat zázraky, jiní dar uzdravovat, pomáhat, řídit, mluvit rozličnými jazyky. Jsou snad všichni misionáři? Jsou všichni proroky? Jsou všichni učitelé? Mají všichni moc dělat zázraky? Mají všichni moc uzdravovat? Mluví všichni jazyky? Umějí všichni ty řeči v neznámém jazyku pronesené vykládat? Usilujte však o dary lepší. A teď vám chci ukázat ještě mnohem vzácnější cestu“ (1 Kor 12,28–31).

Samotný Lukáš zahajuje své evangelium slovy: „(...) rozhodl jsem se i já, že to pro tebe, vážený Teofile, uspořádaně vypíšu, aby ses tak mohl přesvědčit o spolehlivosti té nauky, v které jsi byl vyučen“ (Lk 1,3–4). Jak se zdá, evangelista je si dobře vědom, že jeho spisy jsou svým způsobem naukou, která může upevnit a posílit ty, kdo již obdrželi křest. Apoštol Pavel se k tomuto tématu znovu vrací, když doporučuje Galatům: „Komu se dostává náboženského vyučování, má se všemožně starat ze svého majetku o zaopatření toho, kdo ho vyučuje“ (Gal 6,6). Můžeme si všimnout, že text přináší základní specifikum: charakteristikou plodné katecheze je sdílení životních zkušeností.

2. V křesťanské komunitě byla od počátku rozšířena služba, již muži a ženy, v poslušnosti působení Ducha Svatého, věnovali svůj život budování církve. Duch Svatý nikdy nepřestal obdarovávat pokřtěné

svými charismaty, která v určitých okamžicích historie nabyla viditelnou a hmatatelnou podobu v přímé službě různým skupinám křesťanského společenství. Tato služba pak byla uznána jako neodmyslitelná „diakonie“ pro společenství. Apoštol Pavel o nich hovoří s autoritou, když říká: „Dary jsou sice rozmanité, ale je pouze jeden Duch. A jsou rozličné služby, ale je pouze jeden Pán. A jsou různé mimořádné síly, ale je pouze jeden Bůh. On to všechno ve všech působí. Ty projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný. Jednomu totiž Duch dává dar moudrosti, jinému zas tentýž Duch poskytuje poznání, jinému se opět dostává víry od téhož Ducha, jiný zase má od téhož Ducha dar uzdravovat, jiný konat zázračné skutky, jiný promlouvat pod vlivem vnuknutí, jinému zase je dáno, aby dovedl rozeznávat, jakým duchem se co nese, jiný může mluvit rozličnými (neznámými) jazyky a jiný zase má dar, aby uměl vykládat, co tím jazykem bylo řečeno. To všechno působí jeden a týž Duch. On vhodně přiděluje každému zvlášť, jak chce“ (1 Kor 12,4–11).

V rámci širší charismatické tradice Nového zákona můžeme tedy pozorovat aktivní působení pokřtěných. Ti vykonávali službu předávání víry spíše organicky, podle různých životních okolností, podle učení apoštolů a evangelistů.¹ Církev tuto službu uznala jako konkrétní výraz osobního charismatu. Tato služba výrazně přispěla k evangelizačnímu poslání církve. První křesťanské komunity, které se tak zapojovaly do šíření evangelia, jsou pobídkou pro dnešní církev, aby při pohledu na život těchto komunit ocenila nové způsoby, jak zůstat věrná Pánovu slovu tak, aby jeho evangelium bylo možné předat každému tvoru.

3. Celý dvoutisíciletý příběh evangelizace jasně ukazuje, jak bylo poslání katechetů efektivní. Biskupové, kněží a jáhni spolu s mnoha dalšími zasvěcenými muži a ženami věnovali svůj život katechetickému vzdělávání, aby se víra stala pevnou oporou života každého člověka. Někteří kolem sebe také shromáždili bratry a sestry, kteří sdíleli stejné charisma, a založili tak řeholní řády zcela sloužící katechezi.

1 Srov. 2. vatikánský koncil. Konstituce *Dei verbum*, č. 8. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Nemůžeme zapomenout na velké množství laiků, kteří se přímo zapojili do šíření evangelia prostřednictvím katecheze. Jsou to muži a ženy hluboké víry, opravdoví svědkové svatosti, kteří v některých případech byli i zakladateli církevních komunit, a položili za to dokonce i život. Mnoho schopných a houževnatých katechetů stojí i dnes v čele komunit na nejrůznějších místech a jsou nenahraditelní v poslání předávat a upevňovat víru. Církev charakterizuje dlouhý zástup blahoslavených, svatých a mučedníků katechetů, kteří si zaslouží, abychom se s nimi seznámili. Jsou nejen plodným zdrojem pro katechezi, ale pro celou historii křesťanské spirituality.

4. Počínaje Druhým vatikánským koncilem začala církev vědomě vnímat důležitost zapojení laiků do díla evangelizace. Koncilní otcové vícekrát zdůrazňovali nutnost přímého zapojení věřících laiků do různých forem života, ve kterých mohou projevit své charisma nezbytné pro „plantatio Ecclesie“ a rozvoj křesťanských komunit. „Rovněž jsou hodny chvály řady katechistů, mužů i žen, kteří se tak velmi zasloužili o misijní dílo mezi pohanskými národy. Naplnění apoštolským duchem poskytují svou rozsáhlou a namáhavou práci jedinečnou a naprosto nutnou pomoc při šíření víry a církve. V naší době, kdy je nedostatek kléru pro evangelizaci tak velkých zástupů a pro pastorační službu, mají katechisté nanejvýš důležitou úlohu.“²

Kromě bohaté nauky koncilu je třeba zmínit neustálý zájem papežů, biskupských synod, biskupských konferencí a jednotlivých biskupů a kněží, kteří v posledních desetiletích významně přispěli k obnově katecheze. *Katechismus katolické církve*, apoštolská exhortace *Catechesi Tradendae (Učící církve)*, *Všeobecné katechetické direktorium*, nedávno vydané *Katechetické direktorium* spolu s mnoha národními regionálními nebo diecézními katechismy jsou dokladem zásadní hodnoty katechetického díla, které klade do popředí vzdělávání a stálou formaci věřících.

5. Aniž bychom jakkoli opomíjeli poslání vlastní biskupům, kteří spolu s kněžími sdílejí pastorační péči a jsou tak prvními katechety ve

2

2. vatikánský koncil. Dekret *Ad gentes*, č. 17. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*.

své diecézi, a aniž bychom přehlíželi specifickou odpovědnost rodičů v oblasti křesťanské formace svých dětí,³ je zapotřebí vyzdvihnout přítomnost laiků, kteří se v síle svého křtu cítí být povoláni ke spolupráci na katechetické službě.⁴ Přítomnost laiků je ještě naléhavější v naší době, kdy si znovu uvědomujeme nutnost evangelizace,⁵ kdy je kultura globalizována.⁶ To vše vyžaduje autentická setkávání s mladými generacemi, používání tvořivých metod a nástrojů, které napomáhají, aby hlásání evangelia odpovídalo misijnímu poslání církve. Věrnost minulosti a odpovědnost za přítomnost, to jsou neodmyslitelné podmínky pro to, aby církev mohla vykonávat své poslání ve světě.

Abychom probudili osobní nadšení každého pokřtěného a oživilo vědomí, že jsme povoláni plnit své poslání ve společnosti, potřebujeme naslouchat hlasu Ducha Svatého. On je vždy pro nás připraven se svými plody.⁷ Duch Svatý volá i dnes ženy a muže, aby se vydali na cestu vstříct těm, kdo chtějí poznat krásu, dobrotu a pravdu křesťanské víry. Úlohou pastýřů je tento proces podpořit a obohatit život křesťanského společenství uznáním služeb laiků. Ty mohou přispět k transformaci společnosti skrze „pronikání křesťanských hodnot do společenské, politické a ekonomické sféry“.⁸

6. Apoštolát laiků měl odjakživa obrovský význam. Požaduje, aby „hledali Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha“.⁹ Jejich každodenní život tvoří rodinné a společenské vztahy, které mohou prověřit, nakolik jsou „povoláni zvláště k tomu, aby učinili církev přítomnou a činnou na těch místech a za těch okolností, kde se může stát solí země jenom jejich prostřednictvím“.¹⁰ Je dobře si připomenout, že kromě tohoto apoštolátu „laici mohou být

3 Srov. CIC, kán. 774 § 2; CCEO, kán. 618.

4 Srov. CIC, kán. 225; CCEO, kán. 401 a 406.

5 Srov. František. Ap. exhortace *Evangelii gaudium*, č. 163–168. Praha: Paulínky, 2014.

6 Srov. František. Encyklika *Fratelli tutti*, č. 100, 138. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2021.

7 Srov. CIC, kán. 774 § 1; CCEO, kán. 617.

8 *Evangelii gaudium*, č. 102.

9 2. vatikánský koncil. Konstituce *Lumen gentium*, č. 31. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*.

10 Tamtéž, č. 33.

povolání různým způsobem ještě k bližší spolupráci s apoštolátem hierarchickým, podobně jako muži a ženy, kteří pomáhali apoštolu Pavlovi při hlásání evangelia a mnoho pracovali v Pánu“.¹¹

Specifická úloha katechety se profiluje i v dalších službách křesťanskému společenství. Katecheta je totiž v první řadě povolán prokázat své kompetence v pastorační službě při předávání víry. To probíhá v jednotlivých etapách: od prvního hlásání, které uvádí do *kérygmatu*, ke vzdělání, které uschopňuje k novému životu v Kristu a připravuje zvláště ke svátostem křesťanské iniciace, až po trvalou formaci, která všem pokřtěným umožňuje, aby byli připraveni „obhájit se před každým, kdo se ptá po důvodech jejich naděje“ (srov. 1 Petr 3,15). Katecheta je také svědkem víry, učitelem a mystagogem, doprovázejícím a pedagogem, který vyučuje jménem církve. Tuto svou identitu může věrně a odpovědně rozvíjet pouze modlitbou, studiem a přímou účastí na životě komunity.¹²

7. Prozřetelné bylo vydání apoštolského listu Pavla VI. *Ministeria quaedam*. Jeho úmyslem bylo uzpůsobit službu lektora a akolyty historickým změnám,¹³ ale také povzbudit biskupské konference, aby se staly iniciátory ustanovení dalších služeb, a to i služby katechety: „Kromě těchto služeb, společných pro latinskou církev, mohou biskupské konference žádat od Apoštolského stolce schválení i jiných služeb, o kterých usoudí, že by jejich ustanovení v jejich zemích bylo z rozličných důvodů potřebné nebo velmi užitečné. Byly by to například služby ostiáře, exorcisty a katechisty.“¹⁴ Stejně naléhavou výzvu předkládá v apoštolské exhortaci Evangelii nuntiandi, když žádá, aby aktuální požadavky křesťanského společenství byly vnímány ve věrné návaznosti na počátky, a vyzývá k novým službám pro obnovu pastorace: „Tyto služby a druhy apoštolátu jsou zdánlivě nové, ale ve skutečnosti těsně navazují na dřívější osvědčené zkušenosti církve, např. s katechety (...) Tyto zkušenosti jsou důležité k zakořenění

11 Tamtéž.

12 Srov. Papežská rada pro novou evangelizaci. *Katechetické direktorium*, č. 113.

13 Srov. František. Ap. list *Spiritus Domini*. Praha: ČBK, 2021.

14 Pavel VI. Ap. list *Ministeria quaedam*.

a růstu církve, aby byla opravdu schopná osvětlovat své okolí i ty, kteří jsou od ní dosud velmi vzdáleni.⁴⁵

Nelze tedy opomenout, že „vědomí identity a poslání laika v církvi vzrostlo. Máme četné laiky, byť to stále nestačí, kteří mají hluboký smysl pro společenství a obrovskou věrnost závazku k čínorodé lásce, katechezi a slavení víry.“⁴⁶ Z toho plyne, že laická služba katechety klade větší důraz na misijní úsilí, které je typické pro každého křesťana a které musí mít zcela sekulární podobu, bez jakékoli klerikalizující tendence.

8. Služba laického katechety má i charakter povolání. Vyžaduje proto ze strany biskupa patriční rozlišování a vyznačuje se obřadem ustanovení. Jde tedy o trvalou službu místní církvi podle pastoračních potřeb zjištěných místním ordinářem. Služba má však laický charakter, jak to její podstata vyžaduje. Je dobré, aby k ustanovené službě katechety byli povoláváni muži a ženy hluboké víry, lidsky zralí, aktivně začlenění do života společenství věřících, přívětiví, velkorysí, se smyslem pro bratrské společenství, kteří absolvovali náležitou biblickou, teologickou, pastorační a pedagogickou formaci, pravdy víry předávají důsledně a mají již za sebou zkušenost s katechetickou činností.¹⁷ Požaduje se, aby byli věrnými spolupracovníky kněží a jáhnů, ochotnými vykonávat službu tam, kde je to třeba, a aby byli vedeni apoštolským duchem.

Po zvážení všech aspektů proto mocí apoštolské autority

ustanovuji

laickou službu ~~katechety~~. katechisty.

Kongregace pro bohoslužbu a svátosti se v krátké době postará o vydání Obřadu ustanovení laické služby ~~katechety~~. katechisty

15 Pavel VI. Ap. exhortace *Evangelii nuntiandi*, č. 73. Praha: Zvon, 1990.

16 Tamtéž, č. 102.

17 Srov. 2. vatikánský koncil. Dekret *Christus Dominus*, č. 14. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*; CIC, kán. 213 § 1; CCEO, kán. 409 § 1.

9. Vyzývám biskupské konference, aby uvedly do praxe službu katechety a stanovily nezbytnou formaci, normy a kritéria pro přijetí této služby a aby našly odpovídající formy této služby pro ty, kdo budou povoláni k jejímu vykonávání v souladu s obsahem tohoto apoštolského listu.

10. Synody pro východní církve a shromáždění hierarchů mohou přijmout pro příslušné církve *sui juris* vše podle svého partikulárního práva.

11. Biskupové ať si bez přestání osvojují výzvu koncilních otců, kteří připomínají: „Pastýři vědí, že je Kristus neustanovil k tomu, aby pouze oni na sebe vzali pastýřské poslání vůči světu, nýbrž že mají významný úkol tak vést věřící a uznávat jejich služby a charismata, aby všichni svým způsobem svorně spolupracovali na společném díle.“¹⁸ Oporou ať je jim rozlišování darů, kterými Duch Svatý církve stále zahrnuje, aby služba katechety byla účinná pro růst jejich komunity.

Nařizuji, aby vše, co je tímto apoštolským listem daným z vlastního podnětu ustanoveno, bylo trvalé a právoplatné. Všechna ustanovení, která jsou s tím v rozporu, ztrácejí platnost. Obsah dokumentu nabývá platnosti dnem uveřejnění v deníku *L'Osservatore Romano* a ~~publičním uveřejněním~~ v oficiálním ~~komentáři~~ věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 10. května 2021, v den liturgické památky sv. Jana z Avily, kněze a učitele církve, v devátém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK